

ИЗЛАЗИ

четвртком и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНАПретплату примају све поште
у Србији и иностранству.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:
Уредништву „Зезде“
Кнежев Споменик бр. 9.НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

П О Н О Ћ

Поноћ куца. Благог санка вео
Горку јаву живота је скрио,
Ал' на моје уморене очи
Своје крило јоште није свио,
Још ми душа од пламена згара,
Мрачна слика за сликом се ствара.

Склапам руке, а молитва чиста
Из дубине срца ми се буди:
Молим нојцу да ми савак пружи,
Да се моје позагреју груди,
Да чаробне, дивне снове снивам
Да бар једном у санку уживам.

И гле! тихо ко да чујем гласе,
Мутни шумор будућности тавне,
Што полећу да уздигну наду
Сред планина и долине равне.
Слушам гласе, а душа ми стрени,
Да л' је јава, да л' је савак лепи...

Слушам, гледам.. У великом храму,
Што га љубав диже до небеса,
Шум божањски полагао шуми
И на душу тихо срећу стреса...
Сунца среће светлост слику руби,
Пој се ори... И брат брата љуби...

А по гробљу прејасуда давних
Трошни камен у прах се претвара...
Прошлост ћути. На огњишту мржње
Нестало је већ одавно жара,
И на место рушевина стари
Љубави се подигли олтари...

21. IX. 1899.

Љубомир Н. Симић

ДОПИСНИК ИЗ КАСАБЕ

— ПРИПОВИЈЕТКА —
СВЕТ. БОРОВИЋА.

(НАСТАВАК)

— А како си ти купио онај читлук за црквене новце?... Бива, теби има, а мени нема....

— Ја сам само уз'о црквене паре, јер писам им'о својије', а ја ћу цркви поштено платит', кад ми Бог даде...

— Вала и вријеме је, да ти једном даде, јер ћу ја 'вако скапати од глади....

Тада се одмах умијешају и општинари.

— Нећеш ти, учитељу, скапат' од глади, док смо ми у животу, — вели први.

— Ми ћемо те ранити, — додаје други.

— Ама нијесам ја слијенац, па да ви мене раните, — вели учитељ. — Ја хоћу да ви мени поштено плаћате, јер ћу вам оставит' и школу и ћезу, па нек' све ђаво носи... Нисам ја своју науку наш'о на сметљу...

— Бојан, учитељу, па ти имаш и занат, — каже први општинар.

— Црви ми занат, брајко мој. Ето и пон има бољи занат, па му плаћате.

— Јес', ама је пош крвник, па одма прифаћа нож, ако не платимо... Знаш ли ти да је пош био и у устанку, па у њега нема шале...

И тад сви ушуте. Настане тишина, па се чак чује и муха зундуља, како по пенџеру зунда. Само што по каткада механџија потпраши под нос бурмута, па кихне, да сва механа одјекне.

— На здравље! — довикне председник.

— Фала, — одвраћа механџија.

И опет мир.

У томе обично дође и онај „господин“, па поносито и званично, не назвавши ником ни добро јутро, заиште чашу ракије. И како му је механџија донесе, он одмах искапи, па иште другу. А затим све плати, па оде као што је и дошао, а за њим једнако трчкара његов пас, сад већ без пандура.

— Ено видите оно пашче! — вели председник, — једном ме баш крвнички ујело. Одем ти ја нешто господину, а он не бијаше при ћемфу, па довикну пашчету нешто на њихову језику, док ти

пашче вјекочи, па мене за ногу... Ето ми се још и данас зна биљега.

— Па шта си учинио?

— Ништа. Господину и не могу ништа, јер је он господин, а пашчету и нема суда...

У брзо иза тога дође и поп, па онда неколике дућанције и сви засједну за столове. Онда се ту отворе разни разговори, који се обично разно и заврше. Кад и кад дође и до ината, па и до шаке-тања, али се све то заглади и утиша... Други пут, опет, нешто се развеселе, па се распјевају као да су на каквој забави. А нарочито су се једном и напјевали и исмејали, кад је дошао некакав Швабо, па поче да једе ватру и да прави чудеса. Тако и пр. узе он председников фес, па поче из њега да вади јаја. Вади, вади, мајчин сине, па никад не престаје. Све касабалије зинуле од чуда, па зинуо и председник.

— Болан, Игњате, откад ти је фес проио*)? — пита поп.

— Не знам, брате; — вели председник, — Бог ме убио, ако сам икад знао за то.

Иза тога Швабо поче да се хвали, како може његовој „коспоји“ откинути главу, па је пошље опет оживјети.

— Дај ти, да јој ја откинем! — викну поп и потеже нож, а Швабо ти узе жену за руку, па се скупи и побјеже без обзира. Е, иза тога што је било пјесме и смијеха, то се нигдје ни чуло није. Попу све игра брада, учитељ се уфатио за трбух, а механџији удариле сузе на очи — све од смијеха. Једини председник није се смијао, него је једнако баратао по фесу, да види: је ли му остало још које јаје.

Ово је, до душе, било још пђдавно, али се све касабалије и дан дањи радо сјећају и причају о томе, а најрадије је причао сам поп, коме се чинило да без њега не би било ни касабе, а камо ли онаке „фесте“...

IV

Најпошље се и над касабом се наднијеше густи облаци, који су пријегили громовима, те да овај мирни живот из темеља пољуљају.

А ево како је то било.

Једнога дана појави се на ономе брду више касабе некаква црна тачка. Та се тачка непрестано мицала и приближивала касабима. И мало, по мало, оназише касабалије, да то није тачка, него нешто живо; па Бог би га знао: човјек ли је, дијете ли је, вук ли је, лисица ли је... Тек кад се сасвим спустио и већ ступио у касабу, виђели су да то није ни дијете, ни човјек — него „Швабо“. Носио је старо, доста чисто, швапско одијело, прљав сламњи шеширић и дебео штап, а, што је главно, носио је на плећима једну овелику врећу, која је, по свој прилици, тежа од њега. Ово велим због тога, што је он био тако малехан и мршав, да би се

човјек закleo, е у њему живу нема више од двадесет и пет ока. Лице му жуто, као да је од светачкога соја, очи зелене и избуљене, нос кукаст, брчићи рићи и ријетки, а брада још рјеђа. Оклен ли је, како ли је, то нико није знао, нити је он коме причао, него лијепо улезе у механу, збаци врећу са себе, па сједе за сто.

— Имаш ли вина? — запита механџију, ама таким гласом, какав се само у јарца може чути.

— Каква ћеш? — пита механџија.

— Бијелог...

— Па, болац, оно није Швабо, — рече председник учитељу, — ево га добро збори нашки.

— Не тиче ме се, — одврати учитељ и немарно одмахну руком.

— Да неће и овај јес' ватру и вадити јаја? — запита поп једнога дућанџију,

— Не знам, — одврати овај.

Ну дошљак се није обзирао на све њихове разговоре. Он мирно испи своје вино и поче да разгледа по механи. Разгледао је све мирно и пажљиво, почевши од механџије, па све до председника.

А затим упрти своју врећу на леђа и изиђе из механе.

Сјутра дан, када се сунце са истока помолило, наш је дошљак сједио у једном маломе дућанчићу, што га је узео под кирију. Из своје вреће повadio је неколико ствари и све их размјестио по дућану. Ту су ти двије три кутије пуне пунцате пера, ту неколико дузина записа (писаљака), дваестак боца мурећефа, неколико округлих књига и поприлично ситнијих. Неколико књига објесио је о диреке од дућана, а наслове окренуо чаршији. Изгледа да су те књиге и прије висиле, јер су им корице одавно исплавиле. Осим свега овога, имао је још и некаквих прописа и ситница, — свега толико, колико је могло станути у једну врећу. У крају дућана био је један стар сто, и ту је сједио наш дошљак и, задовољно након свега посла, пушио цигар и гледао на чаршију.

А на чаршији почело да се купи свијета, Боже мој, као да је ту каква панорама. Окупило се некакве ђечурлије, па блену у дућан, а с њима се помијешале неколике дућанџије, па и они сехире. Најпошље дође и председник, па раширивши ноге а метнувши руке од остраг, читао је натписе на књигама.

— Ге...но...ве...ва, Геновева, — промрља он, па погледа у другу.

— Жп...ти...је...житије...с...в...е...т...о...г... тог... Ге...ор...г...и...ја, Георгија...

И тако је редом читао. За њиме су дошли и учитељ и поп и све то стало пред дућан, па сви гледају.

— Овђе ће бити пазара, — помисли дошљак у себи, па ступи пред дућан.

— Ево јефтино — рече — књига, каквих год хоћете, од најславнијих европских писаца...

*) Кад кокош почне да носи јаја, веле да је *пр нијела*.

— Аха-а-а, — отетву председник као чудећи се нечему, ама се не помаче с мјеста...

— Преко мене се може добити, ако желите, Тургејева, Жил Верна, Бајрона, Достојевског, Дикенса, Гетеа, Долеа и у опште најбоље преставнике свих литератера.

— Овоме као да фали једна тафта у глави! — рече поп, па ободу низ чаршију.

— Вала му ја не алајисах ни једне, — пришапта председник учитељу.

— Ни ја, — одврати учитељ.

Па и њих двојица одоше за попом. А одмах иза тога почеше се разилазити и остали, и само што остадоше неколико ђеце, која и даље гледаху у дућан.

— Хм, к'о да су ово слабе муштерије, — изговори дошљак, па опет уљезе у дућан.

V

Прођоше тако неколико дана, па у касаби пође опет све по староме. На дошљака се нијесу толико ни освртали, и он је мирно сједио у свом дућану, куњајући и пушећи цигаре... Ама баш нико да му дође, нити да што пазари!... Чак су га и ђеца забацила, па му не долазе пред дућан.

Њему се ово, дабогме, није допадало, јер је видио да ће, поред све своје робе, ипак гладовати.

— Који ми је ђаво говорио да овђе долазим! — кориио је он сам себе. — Казаше ми да овђе има школа и суд, па да ћу моћи радити, кад ево...

Ну чим спомену школу, одмах му сину једна мисао кроз главу, па скочи са свога мјеста, те пође у школу. Баш пред вратима затекао је учитеља, па, пошто му се учини, да је то подворник, запита:

— Молим, гдје је учитељ?

— Молим, ми смо...

— А-а, — отегну дошљак и погледа га зачуђено.

— Шта ћеш, брате? — запита учитељ.

— Ама... овај... знате дош'о сам, да се препоручим, јер сам отворио радњу, а пазара немам...

— Па?

— Па вас могу служити са школским књигама... Имам буквар, читанку, рачуницу, катихизис...

— Не требају нама толике књиге, — дочека учитељ и покуша, да направи што важније лице, — све ми то имамо овђе (и куцну се по челу). Доста је само буквар и табла, а тога имамо.

Дошљак застаде.

— Па зар вас није срамота пустити да странац на ваше очи умре од глади?.. — запита.

— Богме умирем и ја, па шта ћу? Ето, погледај каква ми је школа а ни плаће не примам уредно. Па опет шта ћу? Не могу из ове коже у другу?

Дошљак шкрипну зубима.

— Најбоље је вас у новине! — викну, па оде, не рекавши ни збогом. А учитељ одмахну руком, као да би хтио рећи: „Пртљај ти само, ни бригае ме за те!“

Дошљак се врати откуд је и дошао, завуче руке у џепове и поче да се шета по дућану. По његову изгледу, могао би свако погодити, е смишља нешто страховито. Два три пута повукао се за косу, као да је тако хтио, да извуче какву мисао из главе. И најпошље као да му је то пошло за руком, јер сједи за сто и налакти се. Затим узе један празан лист хартије, замочи перо у мастило и грискајући држаље, поче да нешто мрља у себи.. Но као да се не бијаше добро намјестио, те примакну столицу још ближе столу, значајно погледа у шишу као да је на њој нешто записано, па онда опет умочи перо и написа на хартији крупним словима:

ДОПИС ИЗ КАСАБЕ Г.

Пошто је то написао и опет застаде, откуцну мало ногом о под и жмиркајући десним оком, а савијен кажипрет држећи на устима, гледаше на чаршију.

Док чаршијом прође председник.

— Аха! — кликну дошљак весело, — сад имам све:

И одмах поче писање овако:

МОТО:

Тријесимо губу из торине

Његуш.

Срце ми се стеже, а перо ми дршће кад пишем ове ретке, јер што се овђе у нас догађа и збива, то се не збива ни у Аустралији, ни у Египту, ни у Сибирији... (Затим узе „Речник страних речи“ и поче да претгура и тражи нешто по њему, а тада опет настави писање). Наша интелигенција чисто наши народни преставници, воде нас крајњој декадницији. Ти људи, наиме: председник црквене општине и & Сопр. ништа не раде, нити се брину о култивисању народа, него живе безбрижно као волови код пуних јасала или да се естетички изразим: као пси код добра господара. А како се чује, живе о трошку народном т. ј. од црквених новаца. Они једино срчу нектар код нашега механције и ништа више... Црква им је од дасака, што их карактерише као атеисте или отпаднике религије (овђе је већ пети пут завирио у „Речник“) а школа им је стара, отрцана и увијек празна, јер је и учитељ увијек у механи, а није у школи. Додуше учитељ није крив, јер му се не плаћа на вријеме, те мора и љети и зими да носи зимско одијело и шубару на глави. Ово је жалосно и прежалосно, те због тога све и описах, а други пут ето ме опширније.

Господине уредниче, примите мој поздрав.

Дошљо.

Пошто је све свршио, он још једанпут прегледа и преписа, па, задовољно трљајући руке, затвори ово у куверту и однесе те баци у некакву сандучетину, која се звала поштанска.

Па још задовољнији врати се у дућан и сједи на столицу.

VI

У Једнога јутра механџија баш отворио механу и није се честито ни прекрестио, кад му некакво момче донесе новине.

— Шта је то, бре? — запита механџија.
— Ово је твоје.

Механџија не рече више ни ријечи, него немарно баци новине баш на председников сто, па поче да чисти нешто око „келнераја“. И тако би то све и прошло, да не уљезе председник, а одмах за њим и учитељ и општинари, те по своме староме обичају, посједаше око стола.

— А који је то ђаво? — запита председник учитеља опазивши новине.

— Биће какав лис'...

Ама Бога ти?... Их, болан, од кад нисам виђео никаква листа!... Па дѣла, учитељу, отвори га!

Учитељ је такође био љубопитљив, па га отвори и погледа у натпис.

— Како се зове? — запита председник.

— Зове се „Труба“.

— Их, их, кршно име! па дѣла, читај шта нам труби....

Учитељ погледа у уводни чланак, па како му се не учини важан, он пође даље.... Док му уједанпут упаде у очи крупним словима штампано „Допис из касабе Б.“

— Ево допис из наше касабе! — кликну учитељ.

— Шта? Шта? — запита председник и унесе му се у очи.

— Ево неко пише о нама.

— Читај! — гракнуше сви.

Учитељ поче да чита, а они се укишили, па га слушају. Из почетка као да не разумједоше ни ријечи, ама кад дође ријеч на председника, овај као ѓнарен скочи.

— Ама зар о мени пише?

— Пише.

— О... види белаја!

— Умири се, — рече учитељ, — да читам даље.

И настави читање. Председник се једнако вртио на свом мјесту (и ако није ни половину ријечи разумио) и два три пута скакао, прсијецајући учитеља у ријечи и вичући: „лаже“, „није тако!“

А кад учитељ доврши, он метну руку на прси.

— Лаже, браћо, тако ми Бога! Ето, знате сви!

— Лаже, — потврдише и општинари.

— Па и не лаже, — упаде учитељ. — Ето, на прилику, за ме поштено говори. Што ми не платите?

Председник се почеша иза уха.

— Ама ко ли је то пис'о? — запита.

— Онај дошљо — јарац, — рече учитељ.

— Зар он?

— Он.

Председник се и опет почеша.

— Е, брате, ово је белај! ово ја још нијесам доживио у толико мојих година... Срамота!

— Бре, он овђе вели, да ће још писати, — рече учитељ.

Председник га уплашено погледа.

— Ама, душе ти?

— Ево, стоји написано...

Председник скочи.

— Е, томе злу треба стат' на крај!.. То се не смије пушћати... Зар да нам брука пуца по читавоме свијету?

— Па шта ћемо? — запиташе општинари.

— Лијепо. Зачепићимо му уста... Ето, на прилику, века учитељ одма купи нове хаљине и капу...

— А ће су ми паре? — запита учитељ.

— Даћу ти ја, брате; даћу ти данас.

— Па шта ћемо још?

— Нећемо се 'вако често састајат' у механи. Ти учитељу бићеш вазда у школи...

— Зар у оној крошњи?

— Уредићемо је. Ја ћу послати два три мајстора, па нека је претресу и направе... Уредићемо је како ваља... Осим тога куповаћемо по нешто у онога несретника, само нек је мирнији.

— Ја не браним, — рече учитељ.

— А сад сакрите тај лис', да га други не читају и да не знају за нашу бруку.

Учитељ тутну лист у њедра и сви се лигоше иза стола, да једном почну радити.

Сјутра дан дошла су у школу три мајстора и почеше да је поправљају, председник је дошао са њима и почео да им издаје разне наредбе и упутства, а крај њега стајао је учитељ у новом новца-том одијелу и са новим шеширом на глави. Око њих се окупило свијета, па гледа, како се школа поправља, а свакоме чудно, те се згледају, само што нико не може да погоди правога узрока; дошао је и поп, па и он загледа, ама по свој прилици, њему се ово није допадало.

— Боље би вам било, да цркву претресете, — вели он.

— Нека, нека, брате, доћи ће и то на ред, — вели председник, а сав се зацрвенио у лицу од силног посла.

— Хм, знам ја кад ће то доћ', — мрмља поп и пође за својим послом.

Док председнику нешто паде на ум.

— Чујеш, чујеш попо! — викну за њим.

— Шта је?

— Нешто би' те молио, ама да се не наљутиш.

— А шта?

— Ама, брате, имамо белај на врату. Замјерају нам са стране, како смо ваки и наки... Него би ти рек'о, да ти обучеш мантију па да ти нико ништа не замјери.

(СВРШИЊЕ СЕ)

ИЗ „ПРОЛЕТНИХ ЕЛЕГИЈА“

Узабр'о сам ружу красну,
На груди је метнух своје,
Најдражу јој песму шапћем,
Шапућем јој — име твоје.

Узабр'о сам ружу красну,
О, диван ли мирис даје!..
Она мени сласти пружа,
Ја њој — своје уздисаје.

Мириши ми, ружо мила,
Нек се слабе груди смире!..
Ал' не, — ти си чежња сама,
Груди ми се већма шире..

Драгољуб.

ЈЕЛЕНИН МУЖ

РОМАН

НАПИСАО Ђовани Верга

(наставка)

Чезаре приђе и затвори врата, која је служавка оставила отворена и у грезничавом узбуђењу очекиваше, да она свој посао сврши. Приневши ухо на кључаоницу чуо је како лагано хода тамо амо између соба и кухиње и тремо испрашује ствари. Тек овда онда зинкрипала би врата на кухињи.

Његове мисли јуриле су од Јелене ка служавци, с болном брзином, с механичком равномерношћу, која му је мозак раздирала и доводила га до таквог нестрпљења да је све цепенце. На једанпут се те мисли зауставше на Јелени и на оном тренутку, у ком би с тим писмом ступио пред њу. И тада се реши, да трпељиво чека, јер је хтео да добије времена да се умири и да види шта ће да чини.

Шта да јој каже? Шта? Да она љуби другог, да љуби Каталдија? Да му она то пише у том писму, пред његовим очима? А ако му она то пише? Ако му она на против заповеди, да не дира у њену част и да је остави на миру?... Али што да пише, кад је он далеко... он јој је дакле морао писати?... Како? То је морала знати служавка. Она, која је подлачки уживала у његовим мукама, која није могла да скрије своје презрење... И кад јој је он писао? Где су била та писма? Његова мисао опет се врену ка Јелени. Он покуша да изнађе узрок за што се она тако изменила, ређајући у глави дан под дан све њене поступке и речи, којих се могао сетити. Наједанпут му изиђе пред очи овај дан, кад ју је срео на вратима бледу с очима, у којима се још огледала кривца. Па онда оно вече на балкону беше готово пала у несвест, кад је она лађа отпловила за Америку. Он је још гледао онај првени фењер, који је расинао своју светлост по мору, гледао је њу како од бола цвокоће зубима.

И она је патила тада као и он сад; ко зна? можда и више. Гледала је како за навек одлази човек, кога је љубила из

над свега, а овамо морала је да пред мужевљевим очима угушује своје счајање... И неколико тренутака размишљао је он о томе мужу, као да је то неко други. — После се Јелена мало по мало умирила, дошла је дотле да је с њим разговарала љубазно, да му је пуштала да је љуби. А он? да ли би попустио и он, кад би јењао тај ужасни грч? Да ли би јој још који пут тепао пријатне речи? Да ли би тражио да га она милује?... — И помисао на та миловања забавала му се у срце као мач! Та миловања није била намењена њему, већ неком другом што се шуњао око његове куће, кад би он одлазио да заради хлеба за сабе и њу. За тим се сећао, како је Јелена избегавада његово погледе, како је бивала све равнодушнија према њему, како се враћала кући бледа, сувих усана, очију пуних страсти... Где ли је тада била?... Да, куда ли је ишла сваки пут, кад би онако хитно шмугнула из куће с копреном на лицу? Она му то не би никад признала! Али за то писмо можда би му казао. За што га не отвори? За што не покуша да сазна шта је у ствари? А ако би пак Јелена била невинна?... Кад не би било тога писма? Да он о томе ништа не зна... Кад би могао уобразици, да га Јелена није писала?... Кад би он био убеђен о противном, шта би јој рекао? Шта би учинио? Шта би се збило у тој кући; у тој соби с белом постељом, у томе кабинету, где је толико о њој размишљао?... А оно створење, што је било на путу?... То створење... Кад ће се родити? Оттада Јелена више није била његова? До кога се степену предала другоме? Да ли му је дала само срце, мисао? Она је увек била мало лакоумна, занешна, али срцем добра. Можда је била само лакоумна и није имала никакве друге кривице! Ах! како беше ужасно то писмо, што је стојало непомично на његовом столу, с оним именом, што га је написала елегантна и мирна Јеменина рука! Кад би оно могло рећи, да је Јелена крива једино у томе, што је била лакоумна.

За тим стегну песнице, покри очи, и стаде плакати као мало дете, загушујући јецање руцем, јер је била још ту служавка, која је непрестано чистила и брисала. Она је нарочито одуговлачила свој посао и прислушкивала. При тој помисли обузе га страховит гнев, и у беснилу јурну кроз собе да нађе штап, да је измлати. Али се врати, седе и гунђаше: — Морам бити миран, морам бити миран!... За тим обриси очи и лице. Донекле је стојао непокретно, за тим промоли главу у ходник и упита служавку, да ли ће већ једном да иде. — Морам да опенем чорбу за госпођу — одговорила је она из кухиње. — Госпођа се не осећа добро. Не могу да је оставим саму.

— Ах! јецао је јадник уједајући се за руке као нека дивља звер — Чини ми се да ћу полудети! Шта сам учинио тој стидној жени! За што ме тако мучи? Како ужива у мојим мукама? Она зна све, могла би ми казати све, што би ја био рад знати по цену свог живота... Она ће то казати пиљарици и обућару тамо доле, чам изиде из моје куће, а мени неће. С њима ће се смејати мојим мукама. И ја се морам правити миран пред суседима, које нећу моћи да обманем. Мораћу се показати с Јеленом као и пре!... Као и пре!...

Очи му наново падоше на то кобно писмо. Ох, кад би то писмо могло ма колико оборити његову сумњу! На послетку шта значи једно писмо? Доле речи. — Љубим

те. — Шта је та хладна реч у сравњењу з оним што је Јелена према њему осећала, у тој истој кући, где су здружени на цео живот делили сваку мисао? Шта је била та потајна, стидна страст према оној страсти, што ју је она дала њему, за увек потпуну, на белом дану? Како је љубила тога човека, кад га је пустила да отпутује? она, која је оставила свој дом и своје родитеље, да буде његова жена, која му је донела левојаштво и поверила му не само своје срце, већ и свој живот? Мислио је о болу, који су морали родитељи осећати, кад им је он њихно дете украо. Па и они су се с временом умирили и опростили јој. Салвише нису о томе ни мислили. И он питаше самога себе, да ли ће и он моћи да заборави тај тешки бол, који му је у том тренутку срце раздирао. Да ли би могао да Јелену опет прати у улици Форно и да њену руку осећа под својом? При том питању малакса му снага и он не могаде решити ту ужасну загонетку.

У том тренутку она је била ту близу, у својој соби. Он ју је у мислима гледао извањену у наслоњачи, гледао је како њено обично уморно и намрштено лице при његовом уласку постаје бледо и немирно. А ако је он у њу погрешно сумњао? Ако она буде невинна? Кад би то писмо то доказало? Она му то не би опростила никад! никад! Међу њима би се за час све свршило, за увек! Или ако би одиста била крива, зар не би одлучно порицала? Зар не би рекла, да писмо није њено? А кад би јој га изнео пред очи, зар не би исто тако било свршено све између њих? Зар у њеном срцу не би остала као жаока кривица, коју јој је он опростио? Да ли би она покушала да мало по мало придобије нежност свога мужа, који ју је љубио? Да, јадник ју је љубио још! Желео је да за то ништа није ни знао, као и пре два сахата. Желео је да живи као и пре, па ма био и преварен! А желео је да још сумња, да још поуздано не зна, да му је сва срећа разорена.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

Ч Е К О

од
Ј. ЦЕДНИКЕРА
— С НЕМАЧКОГ —

Завичај му беше крајна Италија. На тргу светога Марка у Венецији хранио је голубове и веселим очицама пратио је њихово летење.

Мали Чeko био је осмо дете у својих сиромашних родитеља; али он сиротињу још не осећао — био је задовољан. Топло сунце и плаво небо били су срећа Чекова. Од комада хлеба, који је од мајке добијао често на цео дан, увек је одвајао понешто и за своје голубице. Добијао је и по коју пару на поклон, али никад није просио. Лепе даме миловале су га гледаћи му густу косицу и радо су гледале његове црне очице. Понеки сликар узимао га је за модел, кад је хтео насликати поносити стап и племенито лице римскога дечака, и тада је Чекова породица имала цео дан доста пиринча.

Једнога дана дође неки Тедеско, Немац, на трг св. Марка, виде Чека, како храни голубове, који су га тако

познавали, да су слетали на њега и узимали му мрве из уста. Немац је био један од оних трговаца којима су људи предмет трговине. Он у Чеку угледа згодан предмет за свој трговачки посао, приђе му и унута, где му станују родитељи. Он склони ове да дечка пошаље с њиме у Берлин. Говорио им је, како ће дечко у Берлину наћи своју срећу и како ће моћи толико новаца да шаље кући, да ће имати у изобиљу пиринча, урме и поморавци. Чеко је требало у Берлину да постане велики трговац.

Дође и растанак. Чеко још једанпут изађе на трг св. Марка, ту је миловао своје најмилије голубове, а за тим отпутова са странцем у Берлин.

* * *

Једног хладног децембарског дана, када је Север звиждао кроз улице и завејавао снег с кровова, пролазио је улицама немачке метрополе један дечко у подераном оделу. На леђима му висаше гомила кухињског посуђа, мишловки и других ствари, а кајиши, на којима је све то било обешено, беху се дубоко усекли у слаба рамена дечкова. Ципеле на његовим нејаким ногама беху подеране и не заклањаху га више ни од мрза ни од влаге. Хладан ветар сипаше му баш у лице праменове снега, чије је ударе осећао као убоде од игала. Дечко се стресе, притеже јаче своју танку јаку и иђаше даље. То беше наш сироти Чeko, који учаше трговачки посао код дерикоже у Берлину.

Ако ни данас ништа не прода, газда ће га избити и поврх свега, неће добити ни залогаја хлеба; ах, а он је сиромаш тако гладан!

Очи му беху закрвавиле од снега, он отвори прва врата, на која наиђе, и улете унутра са својим пртљагом. То беше рестаурација. Како је овде видно и пријатно топло! За столовима застртним белим чаршавима сеђаху господа и даме при чаши вина, печењу и другим добрим стварима. Мали, промрзнути трговац, стаде и гуташе пријатан мирис печења, који се у целој просторији осећао, и готово са свим заборави, да понуди свој есап. „Купите лепа...“, хтеде отиочети, али већ налете на њега велер: „Зар не умеш читати, скитницо, шта пише на вратима? Просјачење и торбарење је забрањено“.

Груба шака шчена га за врат и Чeko се опет нађе на ветру и мразу. Облише га сузе, које се леђаху на његовим узаним и бледим образима. Уз степенице и низ степенице цео се и скидао и свуда га немилостиво и презриво тераху с прага. Поче се смркавати а север све дивљије пробијаше Чеку кроз одел. Још ниједне паре није добио.

Клонуо и до умирања исцрпен дође најзад у парк, где седе на једну клупу покривену свегом. Ох, само један тренутак одмора! Умор беше тежи него глад и мраз, од кога су му се удови тресли. Један гавран пролете гракћући кроз оголене гране једног оближњег дрвета и мутне очи Чекове пратише неко време његов лет, за тим му клонуше широки капци са дугим тринавицама — и гавран се преобрази у белог голуба на топлом и сунцем обасјаном тргу св. Марка. Пријатна топлина прохуја заспаломе дечку кроз крв. Како је небо азурно плаво, како се смеју веселе даме, које из гондола излазе, како милозвучно шушти вода у лагуни...

Једно од оних несрећних створова друштвених при-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

шувањем одреша са рамена дечкових кајиш, на коме је била данас узалуд обешена роба за продају и брзо се удали. Мали торбар саваше даље... беше му топло а душа весела. — Та он је у топлој Венецији, где му терет никад није рамена жулио.

* * *

Ноћу је у полицији донета одлука, да се учини потера за скитницама. Претражен је и парк.

Нађен је само један мали, смрзнути дечко, на чијим је бледим уснама лебдео срећан осмејак. То је био несрећни Чeko.

Раковица 9/X.

К.

МОЈ НОС

или

Жалосна прича о томе како треба добро разгледати књигу која је била код женске на читању.

Ако вам се догоди да каквим изванредним случајем добијете натраг своју књигу, која је била код женске на читању, прегледајте је, молим вас, од почетка до краја, са стране на страну. Женска увек нађе да што-шта подвуче и забележи у књизи коју чита; па, ако је то још она коју ви волете и надате се да и она вас малчице воле, будите уверени да те примедбе неће бити без смисла, та подвлачења без разлога, и да се из њих може много што-шта драгоцено да докучи.

Већ знате како то обично бива.

Он јој да књигу; у књизи — као у свакој књизи — пуно о љубави. Она чита, мисли и упоређује: „и он је висок, плав, дубоких крупних очију и нежна, бледа лица;“ и он шушка кад говори „и он је крадом прати“... „и он“... Њена бела пуначка ручица подвлачи слатке редове; изреке које се тако згодно могу применити и на њих; речи које би хтеда да му рече, мисли, које би хтеда да му повери а са стране се дометне какво: „Ах!“, „неверник!“, „Сви су мушки једнаки“ и т. д. и т. д. — а он кад добије књигу, пун стрепње чита, тумачи, и учи на памет та бојажљива, скривена, шифрована љубавна писма. Она похвали књигу и њену садржину, замоли лепо за другу, и — он већ знаде шта ће, те ни њој не иде више књига чиста... И тако редом, већ знате како то иде од њега њој и од ње њему, докле се, или не удари другим дрскијим путем, или на све то не заборави.

Но то баш није увек тако просто и тако лако. Несмела и бојажљива дражесна читатељица наћи ће стотине начина да своје скривене жељице пошаље на страницама ваше књиге тако, да ће вас много мукe стати докле им смисао докучите.

Ево како то бива.

Од свих, које су читале моје књиге — а било их је доста — најмилија ми била она о којој је овде реч; зашто? — то је моја тајна, или, како се то обично каже и боље разуме, „тајна срца мојега“. Била је то лепа, нежна весела и враголаста црика, пријатна и пуна духа — што ће се у осталом видети и из овога што следује. Ја сам одавно „чезнуо за њом“ — како то лепо кажу песници; али,

ни по њеном опхођењу самом, нити по ичему другом не могу видети да она моју чежњу „разуме“ — како, то опет слатко кажу песници и како сам и сам тада говорио јер:

... Њена ми љубав зажди огањ свети.

Доченах лиру и стадох пјети.

Каже тадања песма моја. Ипак ни ја нисам од оних који очајавају и клону тако брзо — то мене није ни мало бунило: и даље сам „чезнуо за њом“ и даље летео око ње.

Она је — рекао сам вам читала моје књиге. А волела је вижљива да чита, много волела. Једва сам стизао да јој набављам толике књиге. Те књиге — разуме се нису враћане целе и чисте. Увек је било по њима шара, већином бледих, неодређених, као што су оне, што их оставља писалка кад је законите у књигу, или оне што их лабава ручица малог детета шара по „прописима“ старије браће. Разуме се да на њих нисам обраћао никакве пажње. А требало је — видећете.

Имао сам још друга много искусног у тим стварима. Говори он мени: прегледај, море, све те потезе, ту мора бити нечега. Ја му се само смејем: зар у тим шарботинама. Када би она хтела, драги, могла би до сада двеста пута „да се изјасни“; ето, на свакој страни: „ја те љубим“, „он ме љуби“, „зар ме не љуби“, у свима мгућим облицима и надежима — па што не подвуче, бар једно? Но он је опет смело и упорно тврдио да све то није случајно, те, пошто сам и сам „врнуће“ желео да у том заиста буде, „нечега“, решим се, најзад, да мало озбиљније проучим ове шаре.

Мучио сам се око тога цело једно по подне. Али је труд био узалудан — како сте већ и сами погодили. Шта би и могло бити у тим бесконачно искривуданим острвима и полуострвима преко редова? Речи нису биле подвлачене као обично; примедбе нагде једне. Почнем да читам текст по којему су шарабатане — у тексту ничега важног. Везивао сам слова кроз која су кривудале, али она нису стављала ништа, и ако сам где-где и добио какву реч, излазило је нешто будибогснама, што није имало никакве везе ни са мном, ни са њом, нити са нашом љубављу — а нисам могао ни замислити да би она, кад већ бележи, забележила штогод, што би се, рецимо, тицало каквог грофовог коња, планине у Немачкој, или крезубе грофове старе-мајке, која вечито носи црнину, паги од синње и жали за срећним старим временима. Било како било, тек ја сам био љут и на себе и на својег „искусног“ колегу:

Боже мој, како сам га само изгрдио! Но то је уопрач човек, тај мој искусни колега. Захтевао је да и он присуствује поновном тражењу, па сам му и допустио. У осталом, кад је човек заљубљен, много полаже на сваку ма и најмању ситницу, те није чудо што сам и ја, крај свега тога што то називах будалаштином, једва чекао да ми дође, и желео му да пронађе оно што ја нисам могао.

Тражили смо ја и мој искрен колега, тражили и — нашли. А ево шта смо нашли.

Када смо, идући по оним на изглед сасвим случајним, нехотично набацаним цртама, почели да везујемо речи које додирују, добијали смо реченице, које су, тако ми свих светих, имале некаквог смисла. Ево неколиких: на левој страни са врха „она“, па ниже, ниже, где почиње савијање ове црте „много“, одатле за њом навише у десно „трии“ — дакае: „она много трии“; на другој страни: са дна

„зашто“; у трећем реду на више, мало у десно „не дође“ — ох! „зашто не дође?“ и т. д.

Био сам срећан, срећан, срећан. Два дана сам претур-
рао све што је дотле било код ње на читању и био сам
толико раздраган да сам почео и сам са собом гласно да
разговарам, што је једанпут привукло и мојега стрица, да
ме запита: знам ли ја ко се сам са собом разговара? Ал'
шта је мени било стало до стрица и његових примедба!
Она ме љуби, она трпи због тога, она чезне за мном, злато
моје — ја сам срећан, срећан, срећан!

Колико сам је силније заволео од тог тренутка! Ди-
вио сам се њеној оштроумности, и већ сам био сачинио
четири акростиха, у којима су почетна слова давала оне
подвучене реченице у мојим књигама: „она много трпи“,
„чезнем за њим“: Истога дана пред вече прошетао сам
небројено пута горе-доле њеном улицом и гледао је бла-
жено и мило, добацивао „речите“ погледе, и шаптао тихо
у пролазу најслађе речи — како то већ и иначе бива код
несмелих љубавника, као што сам ја.....

Али кажем ја вама: и када разгледате књигу која је
била код женске на читању разгледајте је још једанпут,
стоји пут!

Ево шта сам ја после тога нашао.

У непрестану мучењу око дешифровања ових меде-
них шарабатања, оазим ја, да сви ти лабави потези нису
без реда, без извесне правилности; имали су они неку на-
рочиту заједничку основу, заједничке црте, један тип; ишли
већином у једном смислу, са извесном смишљеношћу у кри-
винама. Похватам најодређеније; загледам добро у њих и
— ах, збогом злаћани снови моји!... Ох!... ох!.. ах!.. ах!..
Све једно и исто: неки дугачак, шиљат, много, много ве-
лики и нешто на среди грбав — нос.

Познао сам га одмах — мој нос.

Ст. М. Луковић.

† МИЛОВАН Т. ЈАНКОВИЋ

Нестаје старе горе, падају и заостали грмови. И опет
паде један грм.

На ноћ између 8 и 9 тек. мес. даде Богу дух и за-
мени земни живот животом светлости честита старина *Мило-
ван Т. Јанковић*.

Чист и непоколебљив карактер, човек без параде,
мушка част, истински либералан духом — богат и крепак,
Србин и по рођењу и по души — то је покојни Милован.

Он је и на страницама наше новије историје уписао
своје име. Светло је то име. Велики догађај од 1858 год.
чврсто је везан са овим старином. Преко њега и тројице
његових другова тада је проговорно Српски Народ: „На
Милошу је царство!“ И благослов божји сиђе на реч На-

рода и би тако... Али ни од тада он није силазио са по-
зорнице јавнога живота. Пролазио је кроз разне мѐне ђуд-
љиве судбине, јуначки је постојао и на најстрашњем ме-
сту и удес му је доносио час успехе, а час пад. Претрпео
је многе горке, прегорке часове а био је и министром.

Пок Чика — Милован бавио се и Српском Песмом.
Сем више мањих песама он је написао и овећи спев
„Српски Цар-Стрепани, који је доживео два издања; бро-
шуре: „Шта је чије?“, односно оснивања „Уједињење омла-
дине Српске“ и *Хоће л' бити ил' небити Српства*“, а у ово-
годишњим „Вечерњим Новинама“ штампао је и низ поле-
мичних *чланака* о некојим пригодама из 1858 год., које се
одликују критичком проценом и трезвеним погледима. По-
следњи рад био му је она лепа песма „*Ј сиомен иедесето-
годишњице чика — Јовинога змајовања*“, која је у „Звезди“
штампана.

Драга старино, лака ти била земља Србинова којој си
искрено и предано послужио!

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

Десетогодишњица. На Никољ-дан ове године навршиће
се равно десет година од када је угледао у Шапцу света први
бр. 1 Привредно витешкога листа „Витеза“. Уредништво и
сви сарадници тога патриотско-стручног листа, спремају се
да за тај дан издаду свечани број листа — који је кроз
свих десет година уређиван бесплатно. Умрлим сарадни-
цима: Чеди А. Поповићу б. начелнику министарства, Ма-
нојлу Ђорђевићу — Призренцу, Панци Пет. Куртовићу,
б. председнику дриносавскога Кола Јахача Кнез Михаило,
Војиславу Ј. Илићу б. сточном лекару, Алекси Николићу
б. трговцу из Зајечара, Влади М. Јовановићу песнику из
Шапца, Проци Кнежевићу бив. окр. начелнику, Јелени Бл.
Миловића капетана бив. председници женског одбора Шу-
мад. Кола Јахача, Марку Дероку б. сточном лекару, Љубо-
миру Влад. Ђорђевићу б. ђаку VI разреда гимназије, Ди-
митрију Вучковићу б. окр. начелнику, Андреји Исајловићу
б. апотекару, Петру Татићу б. адвокату, Милошу С. Мило-
јевићу б. председнику Кола Јахача у Лесковцу итд. итд. и
тд. приредиће се том приликом и свечан помен.

У реченом свечаном броју Витеза изнеће се поред
многих патриотских и научних написа, још и тачни ста-
тистични подаци о успешном деловању Витеза кроз минулу
деценију.

РЕПЕРТОАР

НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Четвртак, 14. октобра: *Грбња*, драма у шест чинова,
написали Анисе — Буржоа и Пол Февал, превод с фран-
цуског.

Субота, 16. октобра: *Јованка од Арка* историска драма
у пет чинова, с предигром написао Жозеф Фабр, превео
с француског Душан Л. Ђокић. Музика од Дав. Јенка.

Садржај: „Попов“, (песма). — „Дописник из касабѐ“ (наставак). — „Из „Пролетних елиција“ (песма). — „Јелени муж“ (наставак). — „Чико“. — „Мој нос“. — „Милован Т. Јанковић“. — „Белешке из књижевности“. — „Репертоар народног позоришта“.

Власник: Ст. М. Веселиновић, — Штампариа Свет Николића Об. Вен. Бр. 2. — уредник Јанко М. Зеселиновић.